

konju največa škoda dela. Zato bi se imeli gospodarji s poglavitnimi vodili pravega podkovstva popolnoma seznaniti in ne smeli bi svojim „prebrisanim“ kočjažem, „modrim“ hlapčonom in surovim kovačem prepuščati vsega.

Petrolejna v Franklinu.

Ker se današnji dan petrolej tako zelo razširja, da se že zelo nahaja na kmetih, dobro, da spregovorimo še neko besedico o njem.

Najplodnejši izvir petroleja je v Franklinu v Ameriki, kateri je nedavno vzbudil splošni obhod tega kraja. Petrolej ali kamno olje ni nova stvar, nahaja se skor po vsem svetu; vendar še le dandanašnji so ga jeli tako obširno rabiti za svečavo. Leta 1857 so v prvič začeli naprave čiščenega tega zemeljskega olja delati v Eniljskem; početniki so brž spoznali, da se tak studenec lahko v tekočem stanu obdrži. Dve leti pozneje našli so izvir 70 čevljev globok v grofii Venango v Pensilvanii. Olje je tukaj tako močno izviralo, da so ga v nekterih tednih vsak dan po 1000 galonov iz studenca dobili. Vse vire so hitro izpraznili; dobili so neizmerno veliko tega prečudnega olja. V nekterih krajih je zemlja do vrha polna tega olja. Najbolj navadno se dobiva to olje v skalnatih razpoklinah globoko v zemlji; v nekterih krajih prikaže se 40, v nekterih celo 120 do 160 čevljev globoko. V Titusvillu v Pensilvanii so viri globoki 590 čevljev. Navadno tlači najdeno olje plinova peza v razpoklinah, da ne more kviško, vendar se včasih razlije po površini; kolikor ga pa še ostane v virih, ga pa iztombajo. Včasih začne izvirati s tako silo kar samo od sebe, da mu delavci pri vsem svojem prizadevanju ne morejo strug napraviti.

Stroj (mašina), s katerim dobivajo olje iz virov, so dolge sisalke, ktere se do virovega dna spusté, da privlečejo olje navzgor po cevih. Ko so ga izsrkali vsega, nalijejo sode ž njim in hajd ž njim v razne kraje na prodaj. Sodi še surovega olja pošiljajo se iz Franklina in Titusvilla, postaje atlantiške in velikozapadne železnice, odkodar so novo stransko železnico nedavno naredili samo zavoljo tega obrtništva. Trštvo s petrolejem donaša veliko dobička, najmanj 25 odstotkov ali procentov.

Da se čedalje pridneje po olji sledi, kuje društvo vedno priprave in vliva cevi, po katerih se olje s pumpami navrh vleče. V minulem letu odpeljale ste železnici atlantiška in velikozapadna blizo pol milijona sodov petroleja v dalnje kraje, ktere ga je pa komaj tretji del iz franklinške petrolejne.

Petrolej pošilja se iz Amerike surov, to je, tak, kakoršen se dobiva iz zemlje. Čisti in zboljšuje se na Angležkem in Francozkem. Rabi se tako očiščeno olje sicer pri nas brez nevarnosti v svetilnicah (lampah) nalašč zato narejenih, vendar mora se previdno ž njim ravnati. Tudi na parobrodih se je začelo to olje rabiti za kurjavo; polovico manj ga je treba kot oglja.

Vidi se tedaj očitno, s kolikšnim dobičkom se rabi to olje za svečavo in kurjavo. Suothaljske fabrike izčisti ga leto in dan nad tisoč sodov.

Pridejo gotovo še časi, da to olje, ker je cenejše in lepše sveti, kakor vsako drugo, bo poznal vsak otrok, kakor pozna zdaj lanéno ali laško olje.

Posl. J. T. Zak-ški.

Slovensko slovstvo.

* *Pesmi*. Zložil Simon Jenko. V Ljubljani 1864. „Novice“ so radostne oglasile S. Jenkove pesmi, brž ko so zagledale beli dan. Danes hočemo malo več o njih spregovoriti.

Čem bolj smo jih prebirali te pesmi, tem bolj so nam dopadale. To je gotovo najboljši dokaz, da so delo pravega pesnika, kteremu je Bog lepi dar podelil, pesmi peti iz srca k srcu. Pesmi njegove so raznega zapopadka: ljubovnega, domorodnega, premišljevalnega, pripovednega; nekaj jih je tudi šaljevih. Ravno tako raznovrstni so tudi stih ali vèrzi; največ jih je vendar tro- in četveronožnih jambovskih in trohejskih. Kitice so po večem iz dveh ali štirih stihov narejene. Beseda je skozi in skozi izbrana in jedernata; pesmi same so z večino kratke a lepo zavkrožene. Sploh moramo priznati, da je oblika dovršena, ter po napredku našega jezika uravnana. Pa tudi ta hvala pesniku po pravici gré, da je pogodil národni način pesniški, ne samo po unanji obliki, ampak tudi po duhu.

Pa ravno, ker presojamo pesnika, za ktere ga mislimo, da so ga Rojenice navdahnile s pravo pevsko zmožnostjo in ga tedaj stavimo ne le med poklicane, ampak med izvoljene pevce, zdi se nam potrebno, povedati mu odkritosrčno, v čem bi bilo po našej misli popravka treba. To izreči štejemo si toliko bolj za dolžnost, ker ima vsak bolji pisatelj svoje naslednike, ter mèn samostalni izmed teh radi vse vprek posnemajo slabo kakor dobro. Mi pa želimo, da bi se pri nas umetnosti prava pot nikdar ne grešila, — pot, po ktere se narod k luči vodi, blaži, za resnico, pravico, krepost navdušuje.

Kar se tiče pesmi ljubovnega zapopadka, to so neke vmes, kterih besedna obleka je po nesreči taka, da nas opominja tiste ljubezni, ki nima nikakoršne pesniške lepote.

Naj tukaj nekoliko o ljubovnem pesništvu sploh spregovorimo.

Ljubezen je neskončno obilen vir človeških občutkov, veselih in žalostnih. Pa je tudi dôba, ko se prvič zbudi ljubezen v človeškem srcu, najlepša našega življenja. Naj reče kdo, da ni tako! To so lepi, jasni dnevi, polni cvetja, polni upanja in navdušenja, dnevi človeške pomladi, o ktere poje pesnik: „O da bi vedno v cvetji bila, ljubezni mlade dôba mila!“ — Zatoraj se ni čuditi, da si je lirična poezija vseh časov in narodov tako rada jemala ljubezen za predmet svojim spevom. Tako je bilo, tako bode menda, dokler bo človeškega rodu na svetu. — Ali kar hoče vreden predmet pesmi, predmet pravega pesništva biti, mora biti vzorno, idealno. Le prava, čista in zvesta ljubezen je vzorna. V kar se pa vmeša človeška slabost, pohotnost, sebičnost, hinavščina, — od tega se pevska Vila stran obrne.

Rekli smo, da so med pesmimi našega pesnika nektare, ki nas po svojem izrazu opominjajo nepesniške ljubezni, na pr.: „Slabo sveča je brlela“, str. 19. „Za slovo“ str. 31. „Vabilo“ str. 35. „To se vpraša“ str. 36. Po načelu: „Castis omnia casta“ — nečemo dolžiti, da je mati tem pesmam bila razuzdana misel, zakaj vse take bi mi obsodili brez milosti, ko umetnosti skrumbo in sramoto; le to hočemo reči, da izraz in njih obleka nista srečna.

Med pesmimi premišljevalnega zapopadka nahajamo nektare, ki dišejo tisto malodušnost, tisto obupnost, kakor je bila zadnja leta nekim bolehnim in nevernim nemškimi pesnikom v navadi, kateri brez zaupanja do neskončne modrosti božje po svetu ne vidijo družega, neg bolečine, trohljivost, smrt; ter jih v svojih pesmih ni družega, neg tožba, satira ali pa kvanta. Kakor se čudimo junaškemu duhu, ki se srčno bori s sovražno osodo, ki brez straha gré v boj, v smrt za svojo dolžnost, za pravico, za dom; tako malo nam dopada plašljiva, po tleh ležeča poezija brez moštva in višega vzleta. Na vprašanje: čemu smo na svetu, in